

Hoe afrekenen met het terrorisme?

Naar aanleiding van de aanslagen van 11 september publiceerde de Groep voor Onderzoek en Informatie over Vrede en Veiligheid (GRIP) een analyse, getiteld: "Hoe het terrorisme efficiënt en duurzaam bestrijden – 10 aanbevelingen voor de Europese Unie" (1). Een aantal dagen na de publicatie van dit document, begonnen de Verenigde Staten met hun luchtaanvallen op Afghanistan. Oxfam-Nieuws vroeg GRIP-directeur Bernard Adam naar zijn analyse over de jongste ontwikkelingen.

De Verenigde Staten maakten gebruik van strijdkrachten ook al had resolutie 1368 van de VN-Veilighedsraad hen geen carte blanche gegeven. Wat is volgens u de voorlopige balans van de Amerikaanse militaire aanvallen op Afghanistan?

Bernard Adam : Na 11 september ontstond er een spontane solidariteit ten opzichte van de Amerikanen. Sommigen hadden zelfs voor een stuk hun kritische zin verloren. Vele landen hebben de Verenigde Staten laten begaan. Voor de allereerste keer hebben de VS een bedenktijd genomen vooraleer tot de militaire actie over te gaan. Er bestaat echter verwarring over de doelstellingen: eerst bevestigden de Amerikaanse leiders dat de vervolging van Bin Laden en het Al Qaeda-netwerk de prioriteit was, om vlak daarna het Talibanregime in Kaboel, dat Bin Laden steunde, omver te werpen. Men heeft dus zeer snel kunnen merken dat de doelstellingen omgeschakeld werden om uiteindelijk te vervallen in een vrij klassieke oorlog.

De Verenigde Staten hebben unilateraal gehandeld. Maar als men op termijn wil vermijden om nieuwe frustraties en nieuwe kandidaat-terroristen te creëren, doet men er goed aan de multilaterale weg te bewandelen, en dus via de Verenigde Naties te handelen. Ik denk dat het op lange termijn voor de Amerikanen contraproductief zal zijn als ze buiten het kader van de UNO blijven opereren. De Verenigde Staten verdedigen hun eigen belangen, wat gewettigd is. Maar er bestaan ook nog belangrijke niet-economische belangen zoals veiligheid, het algemeen belang van de volkeren, de mensenrechten, de economische ontwikkeling, enz...

Heeft deze militaire actie geleid tot enige vooruitgang in de strijd tegen het internationaal terrorisme?

Bernard Adam : Er is uiteraard vooruitgang in de strijd tegen het terrorisme. Het probleem wordt gesteld en men heeft op een welbepaalde plaats gereageerd. Maar er wacht nog een lange weg. De strijd tegen het terrorisme is op voorhand verloren als men zich louter op defensieve middelen toespitst. Men moet onderzoeken en

trachten te begrijpen waarom sommige mensen hun toevlucht zoeken tot terroristische methodes. Ik zie twee hoofdredenen: onopgeloste conflicten en de sociaal-economische kloof tussen de geïndustrialiseerde landen en de rest van de wereld.

Onder de onopgeloste conflicten is het meest dramatische, zonder enige twijfel, het Israëlijsch-Palestijns conflict. Heel de wereld neemt in dit conflict een stelling in, er zijn talloze getuigenissen van solidariteit. Zelfs al waren de Palestijnen niet direct betrokken bij de voorbereiding van de aanslagen van 11 september, toch is het zeker dat de daders zich op dit conflict beroepen. Indien men het terrorisme echt wil bestrijden, is het noodzakelijk om voor de huidige gewelddadige conflicten politieke oplossingen te zoeken, omdat ze een bedreiging vormen voor de gehele internationale veiligheid. De sociaal-economisch kloof tussen de geïndustrialiseerde en de ontwikkelingslanden wordt al geruime tijd als een motief voor terrorisme beschouwd. In de ontwikkelingslanden zijn er talloze mensen die geconfronteerd worden met frustraties en armoede, en het gevoel hebben geprovoceerd te worden door het Westen. Ik zeg niet dat alle benadeelden naar de wapens grijpen, maar sommigen kunnen inderdaad deze neiging vertonen. Het lijkt mij dan ook essentieel om de Noord-Zuidrelaties, de Wereldhandelsorganisatie, de internationale handel te herzien.

U bent van oordeel dat ontwikkelingssamenwerking een belangrijke rol kan spelen in dit proces. Een verhoging van de hulp aan ontwikkelingslanden is de tiende aanbeveling van het GRIP aan de Europese Unie.

Bernard Adam : De cijfers die we in ons document publiceren spreken voor zich. De publieke ontwikkelingshulp van de Verenigde Staten maakt nauwelijks 0,12% van het Bruto Nationaal Product (BNP) uit, wat nog geen derde is van de 0,37% die de Europese Unie hiervoor vrijmaakt. De doelstelling van de Conferentie van Rio van 1992, dat de rijke landen 0,7% van hun BNP zouden besteden aan hulp voor de minst ontwikkelde landen, is nog lang niet bereikt. Slechts enkele Scandinavische landen voldoen hieraan. Hiertegenover besteden de Verenigde Staten wel 3,6% van het BNP aan militaire uitgaven (zo'n dertig keer het bedrag dat voorzien is voor ontwikkelingshulp).

De EU is even kwetsbaar voor terroristische aanslagen als de Verenigde Staten, maar er zijn minder redenen om zo'n spectaculaire acties ook in Europa te beramen. De verklaring hiervoor is heel eenvoudig. Europa heeft immers een andere opvatting : het is geen militaire grootmacht zoals de Verenigde Staten. Europa heeft meer eerbied voor de diversiteit in de wereld. Ik vind dat uitermate positief. Europa moet zeker de budgetten voor ont-

wikkelingssamenwerking verhogen en een beleid voeren ter voorkoming van conflicten. Er moet een bemiddelingsinstrument komen dat uiteindelijk moet leiden tot een vreedzame oplossing van de bestaande conflicten. Deze oplossingen kunnen enkel in een multilateraal kader ontstaan. Ook de NGO's hebben in dit proces een essentiële rol te vervullen. Ze vertegenwoordigen tal van denkrichingen die onder de bevolking leven. De dialoog tus-

pende strijdkrachten is verre van efficiënt. Men moet een preventiemechanisme ontwikkelen om crisissituaties te voorkomen. Dat is op korte termijn een politieke en diplomatieke opdracht, en op lange termijn is er de sociaal-economische ontwikkeling.

U legt ook de nadruk op het bemiddelingsvermogen van de Europese Unie in het Israëlisch-Palestijns conflict...

Foto : Bruno Stevens

sen de politiek en de civiele samenleving moet voortgezet worden, dat is de basis van het democratische systeem.

Hebben of zullen de aanslagen invloed hebben op de Europese defensiebudgetten? En hoe zit het met de toekomstige 'Snelle Interventiemacht'?

Bernard Adam : Dat is nog niet echt duidelijk. Men moet eerst de Verklaring van Laken afwachten. De EU zal enkele maatregelen aanbrengen die haar geleidelijk aan in staat moeten stellen om troepen in te zetten. Het zou gaan om 50 à 60.000 manschappen die in een Europees kader zullen opereren. Ook al is deze snelle interventiemacht reeds sinds 1999 voorzien (in de nasleep van de Balkanoorlog), ze zal slechts operationeel zijn in 2003. Ik denk dat het noodzakelijk is om mobiele strijdkrachten te hebben, zoals bijvoorbeeld in het kader van de Verenigde Naties, om op de juiste plaats en op het juiste moment preventief tussen beide te komen. Ik denk niet dat Europa zich zal inlaten met gespieerde militaire operaties. Gelukkig maar. We hebben dit immers ook in Afghanistan kunnen vaststellen : het gebruik van gewa-

Bernard Adam : De positie van de EU in dit conflict is interessant. Israël voelt dat de EU geen neutrale houding aanneemt. Ik denk dat dit een positief element is. Europa moet soms nog wel de moed tonen haar zienswijzen duidelijk te maken. Ik denk werkelijk dat Israël op dit ogenblik een gespieerde politiek aan het voeren is, die onaantvaardbaar is. De Palestijnen zijn op dit ogenblik de grootste slachtoffers, zelfs als sommigen onder hen veroordeeld worden voor bepaalde gewelddaden. Langs beide kanten wordt er olie op het vuur gegooid. Het is een gevecht tussen een verkozen regering en een autoriteit die met moeite zijn strijdkrachten in de hand tracht te houden. Ik geloof dat ook de EU hierin een belangrijke rol kan spelen. Men kan hopen dat de Verenigde Staten druk zullen blijven uitoefenen, en ook al verdedigen ze hun eigen belangen, zij kunnen voor een kentering zorgen in dit conflict.

Fabrice Kada

(1): het document werd op 27 september 2001 gepubliceerd en is beschikbaar op de website: www.grip.org